

Тема 4. Дошкільні заклади в системі освіти. Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку

План.

1. Типи закладів дошкільної освіти та їхні функції.
2. Класифікація типів закладів дошкільної освіти. Класифікація типів груп в закладах дошкільної освіти.
3. Програми виховання та навчання дітей дошкільного віку: державні, альтернативні, регіональні, авторські.
4. Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку в дошкільних закладах різного типу.

Ключові поняття: заклад дошкільної освіти, освітні програми, мета виховання, завдання виховання, самопізнання, самовдосконалення, гармонійний розвиток, концепція дошкільного виховання.

Завдання для самостійної роботи:

Зробити порівняльну таблицю типів закладів дошкільної освіти (було - стало) Заповнити таблицю. Зазначити назву програми та рік видання.

Державні програми	Альтернативні програми	Регіональні програми	Авторські програми

Література, інтернет-ресурси:

<https://ips.ligazakon.net/document/II08158A?an=2>

[https://docs.google.com/spreadsheets/d/1-](https://docs.google.com/spreadsheets/d/1-6Qn3PRPqSpDreBZkBFwaPO_ZVWwhAkO-FGGutGpmC8/edit#gid=1947501369)

[6Qn3PRPqSpDreBZkBFwaPO_ZVWwhAkO-FGGutGpmC8/edit#gid=1947501369](https://docs.google.com/spreadsheets/d/1-6Qn3PRPqSpDreBZkBFwaPO_ZVWwhAkO-FGGutGpmC8/edit#gid=1947501369)

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>

Методичні рекомендації з питань забезпечення якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти за результатами дослідження ECERS-3

<https://osvita.ua/doc/files/news/875/87564/2.pdf>

Відповідно до закону України «Про дошкільну освіту» зі змінами та доповненнями від 29.09.2022 № 8030-1

Стаття 14. Типи закладів дошкільної освіти, дошкільних підрозділів

1. Здобуття дошкільної освіти забезпечують такі типи закладів дошкільної освіти (дошкільних підрозділів):

дитячий садок - заклад дошкільної освіти (дошкільний підрозділ) для дітей віком від 1 до 6 (7) років, у складі якого можуть бути утворені інклюзивні, спеціальні, різновікові (з'єднані) групи, групи короткотривалого перебування дітей, де забезпечуються їх навчання, виховання та розвиток відповідно до вимог державного стандарту з урахуванням особливих освітніх потреб вихованців;

спеціальний дитячий садок - заклад дошкільної освіти (дошкільний підрозділ) для дітей віком від 1 до 6 (7) років з порушеннями слуху, зору, мовлення, опорно-рухового апарату, інтелектуального розвитку, затримкою психічного розвитку, які потребують корекційно-розвиткових послуг, де забезпечується догляд за ними, корекція, навчання, виховання та розвиток з урахуванням особливих освітніх потреб таких дітей та відповідно до вимог державного стандарту.

2. Діяльність закладів дошкільної освіти визначається положенням про заклад дошкільної освіти, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

Положення про спеціальні заклади дошкільної освіти затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Положення про центр розвитку дитини затверджується Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до потреб громадян України створюються такі заклади дошкільної освіти:

заклад дошкільної освіти (ясла) для дітей віком від одного до трьох років, де забезпечуються догляд за ними, а також їх розвиток і виховання відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти

заклад дошкільної освіти (ясла-садок) для дітей віком від одного до шести (семи) років, де забезпечуються догляд за ними, розвиток, виховання і навчання відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти

заклад дошкільної освіти (дитячий садок) для дітей віком від трьох до шести (семи) років, де забезпечуються їх розвиток, виховання і навчання відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти;

заклад дошкільної освіти (ясла-садок) компенсуючого типу для дітей з особливими освітніми потребами віком від двох до семи (восьми) років. Заклади дошкільної освіти (ясла-садок) компенсуючого типу поділяються на *спеціальні та санаторні*;

будинки дитини - заклад дошкільної освіти системи охорони здоров'я для медико-соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, а також для дітей з фізичними та (або) інтелектуальними порушеннями від народження до трьох (для здорових дітей) та до чотирьох (для хворих дітей) років;

заклад дошкільної освіти (дитячий будинок) інтернатного типу забезпечує розвиток, виховання, навчання та соціальну адаптацію дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дошкільного та шкільного віку, які перебувають у родинних стосунках та утримуються за рахунок держави;

заклад дошкільної освіти (ясла-садок) сімейного типу для дітей віком від двох місяців до шести (семи) років, які перебувають в родинних стосунках і де забезпечуються їх догляд, розвиток, виховання і навчання відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти;

заклад дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу для дітей віком від одного до шести (семи, восьми) років, у складі якого можуть бути групи загального розвитку, компенсуючого типу, інклюзивні, сімейні, прогулянкові, в яких забезпечується дошкільна освіта з урахуванням стану здоров'я дітей, їх розумового, психологічного, фізичного розвитку;

заклад дошкільної освіти (центр розвитку дитини), в якому забезпечуються фізичний, розумовий і психологічний розвиток, корекція психологічного і фізичного розвитку, оздоровлення дітей, які відвідують інші навчальні заклади чи виховуються вдома.

Для задоволення освітніх потреб громадян заклад дошкільної освіти може входити до складу об'єднання з іншими закладами освіти.

Для задоволення освітніх, соціальних потреб, організації корекційно-розвиткової роботи у складі закладів дошкільної освіти на підставі письмового звернення батьків або законних представників особи з особливими освітніми потребами в обов'язковому порядку утворюються інклюзивні та/або спеціальні групи для виховання і навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Діти з особливими освітніми потребами можуть перебувати до семи (восьми) років у спеціальних закладах дошкільної освіти (групах) та інклюзивних групах закладів дошкільної освіти.

Для задоволення освітніх, соціальних потреб, організації корекційної та лікувально-відновлювальної роботи при спеціальних школах (школах-інтернатах), санаторних школах (школах-інтернатах), навчально-реабілітаційних центрах можуть створюватися їхні структурні підрозділи - дошкільні групи.

Для задоволення освітніх, соціальних потреб громадян можуть створюватися заклади дошкільної освіти з сезонним перебуванням дітей.

У всіх типах закладів дошкільної освіти при реалізації права дітей на дошкільну освіту враховуються особливі освітні потреби у навчанні і вихованні кожної дитини, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами відповідно до принципів інклюзивної освіти.

В новому ЗУ «Про дошкільну освіту» внесені зміни до типів ЗДО, а саме:

➤ до 31 грудня 2024 року засновники **будинків дитини** зобов'язані **змінити тип** таких закладів дошкільної освіти на один з типів закладів дошкільної освіти, що передбачені цим Законом, або припинити такі заклади дошкільної освіти шляхом їх реорганізації чи ліквідації. Реорганізації будинків дитини за рішенням засновника відбувається шляхом перепрофілювання таких закладів відповідно до потреб населення громади в центри медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям, інші заклади охорони здоров'я чи соціального захисту. Майно реорганізованих чи ліквідованих будинків дитини використовується виключно для забезпечення здобуття дітьми та/або молоддю освіти, надання їм послуг у сфері соціального захисту, культури, спорту та/або охорони здоров'я, у тому числі на засадах державно-приватного партнерства з дотриманням положень цього Закону та статей 80 і 81 Закону України "Про освіту";

➤ до 31 грудня 2024 року **зклади дошкільної освіти (дитячі будинки) інтернатного типу** за рішенням засновника **переходять у підпорядкування центрального органу виконавчої влади у сфері соціальної політики або перетворюються в один з типів закладів дошкільної освіти, що передбачені цим Законом;**

➤ до 1 липня 2024 року засновники **санаторних закладів дошкільної освіти (санаторних закладів дошкільної освіти (ясел-садків) компенсуючого типу)** зобов'язані після погодження проєкту відповідного рішення засновника центральним органом виконавчої влади у сфері освіти **змінити тип** таких закладів дошкільної освіти на один з типів закладів

дошкільної освіти, що передбачені цим Законом, або припинити такі заклади дошкільної освіти шляхом їх реорганізації чи ліквідації. Майно реорганізованих чи ліквідованих санаторних закладів дошкільної освіти (санаторних закладів дошкільної освіти (ясел-садків) компенсуючого типу) використовується виключно для забезпечення здобуття дітьми та/або молоддю освіти, надання їм послуг у сфері соціального захисту, культури, спорту та/або охорони здоров'я, у тому числі на засадах державно-приватного партнерства з дотриманням положень цього Закону та статей 80 і 81 Закону України "Про освіту";

Наповнюваність груп вихованців закладів (підрозділів) дошкільної освіти (ст 15)

1. Наповнюваність груп у закладах (підрозділах) дошкільної освіти становить:

- а) для дітей віком від 6 місяців до 1 року - до 5 осіб;
- б) для дітей віком від 1 до 3 років - до 15 осіб (в інклюзивних групах - до 12 осіб);
- в) для дітей віком від 3 до 6 (7) років - до 20 осіб (в інклюзивних групах - до 15 осіб);
- г) спеціальних - від 6 до 12 осіб;
- г) з короткотривалим перебуванням - від 5 до 15 осіб;
- д) різновікових (з'єднаних) - до 15 осіб;

Формування груп у закладах (підрозділах) дошкільної освіти (ст.16)

1. З метою належної організації освітнього процесу у закладах (підрозділах) дошкільної освіти формуються групи вихованців, у тому числі вікові, різновікові, інклюзивні, спеціальні, з навчанням мовою корінного народу чи національної меншини України поряд із державною мовою тощо. Група формується, як правило, з вихованців одного року народження.

Порядок утворення та умови функціонування спеціальних, з короткотривалим перебуванням, різновікових (з'єднаних), з навчанням мовою корінного народу чи національної меншини України поряд із державною мовою груп визначається положенням про заклад дошкільної освіти, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

2. У разі звернення батьків дитини з особливими освітніми потребами інклюзивна група утворюється в обов'язковому порядку.

В інклюзивних групах кількість дітей з особливими освітніми потребами має становити не більше 3 осіб.

Порядок утворення та умови функціонування інклюзивних груп визначається порядком організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

3. Спеціальна група утворюється керівником закладу дошкільної освіти за погодженням із засновником цього закладу дошкільної освіти. Наповнюваність спеціальних груп у закладах дошкільної освіти має відповідати нормам наповнюваності груп у спеціальних закладах дошкільної освіти.

4. За потреби батьків та наявності можливості заклад дошкільної освіти та дошкільний підрозділ державної або комунальної форм власності можуть створювати групи з короткотривалим перебуванням, що забезпечують ранній розвиток та здобуття дошкільної освіти дітей, у тому числі з особливими освітніми потребами, які не можуть відвідувати заклад дошкільної освіти за встановленим режимом роботи такого закладу. Група з короткотривалим перебуванням відкривається за наявності не менше 5 заяв батьків. У разі, якщо кількість заяв батьків не дозволяє утворити групу, діти зараховуються до відповідної вікової групи закладу дошкільної освіти, що функціонує за встановленим режимом такого закладу.

5. Різновікові (з'єднані) групи забезпечують здобуття дошкільної освіти дітьми (незалежно від їх кількісного співвідношення) різного віку. Освітній процес у такій групі може організовуватися одним чи кількома педагогічними працівниками або в будь-якій іншій формі,

яка є найбільш зручною та доцільною для забезпечення здобуття дітьми дошкільної освіти відповідно до державного стандарту.

6. Групи закладів дошкільної освіти та дошкільних підрозділів державної або комунальної форм власності, в тому числі різновікові (з'єднані), з навчанням мовою корінного народу чи національної меншини України поряд із державною мовою відкриваються за наявності не менше 5 заяв батьків, що належать до відповідного корінного народу чи національної меншини України.

У разі якщо кількість заяв батьків, що належать до відповідного корінного народу чи національної меншини України, не дозволяє утворити групу з навчанням мовою корінного народу чи національної меншини України поряд із державною мовою, діти можуть бути зараховані до цього закладу дошкільної освіти на навчання державною мовою або іншого закладу дошкільної освіти (дошкільного підрозділу), в якому вже створена група з навчанням цією мовою корінного народу чи національної меншини України поряд із державною мовою із забезпеченням територіальної доступності. Зменшення кількості вихованців у такій групі протягом навчального року не є підставою для припинення функціонування цієї групи до закінчення навчального року.

Дитина може бути зарахована до групи з навчанням мовою корінного народу чи національної меншини України поряд із державною мовою лише за заявою батьків, що належать до відповідного корінного народу чи національної меншини України, із вибором такої мови освітнього процесу.

Зарахування, відрахування та переведення вихованців у закладах (підрозділах) дошкільної освіти (ст 17)

1. Порядок зарахування, відрахування та переведення вихованців до державних і комунальних закладів дошкільної освіти визначається положенням про заклад дошкільної освіти, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

Порядок зарахування, відрахування та переведення вихованців до приватних і корпоративних закладів дошкільної освіти визначається засновником відповідно до положення про заклад дошкільної освіти, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

2. Діти зараховуються до комунальних закладів дошкільної освіти у такій черговості:

1) усі діти старшого дошкільного віку, місце проживання (перебування) яких на території обслуговування закладу дошкільної освіти (дошкільного підрозділу) підтверджене та батьки заявили про намір про зарахування до 31 травня;

2) діти старшого дошкільного віку, які є рідними (усиновленими) братами та/або сестрами дітей, які здобувають освіту у цьому закладі чи є дітьми працівників цього закладу;

3) діти, які проживають (перебувають) на території обслуговування відповідного закладу (підрозділу) дошкільної освіти та:

а) є дітьми загиблих (померлих) ветеранів війни, або є дітьми ветеранів війни, які брали участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України;

б) належать до категорії дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які влаштовані під опіку, у прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу, патронатну сім'ю, а також усиновлених дітей;

в) є дітьми військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних, добровольців Сил територіальної оборони) Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, військовослужбовців військових прокуратур, осіб рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи,

поліцейських, осіб рядового, начальницького складу, військовослужбовців Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної пенітенціарної служби України, осіб, які входили до складу добровольчого формування територіальної громади, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які беруть участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України;

г) належать до категорії дітей з особливими освітніми потребами, що зумовлені порушеннями інтелектуального розвитку та/або сенсорними та фізичними порушеннями;

г) перебувають у складних життєвих обставинах та на обліку в службах у справах дітей;

д) є дітьми з числа внутрішньо переміщених осіб чи діти, які мають статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів;

4) інші діти, які проживають на території обслуговування, у тому числі діти з числа внутрішньо переміщених осіб;

5) діти, які не проживають (перебувають) на території обслуговування відповідного закладу дошкільної освіти (дошкільного підрозділу), але:

а) є дітьми загиблих (померлих) ветеранів війни, або є дітьми ветеранів війни, які брали участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України;

б) належать до категорії дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які влаштовані під опіку, у прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу, патронатну сім'ю, а також усиновлених дітей;

в) є дітьми військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних, добровольців Сил територіальної оборони) Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, військовослужбовців військових прокуратур, осіб рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, поліцейських, осіб рядового, начальницького складу, військовослужбовців Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної пенітенціарної служби України, осіб, які входили до складу добровольчого формування територіальної громади, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які беруть участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України;

г) належать до категорії дітей з особливими освітніми потребами, що зумовлені порушеннями інтелектуального розвитку та/або сенсорними та фізичними порушеннями;

г) перебувають у складних життєвих обставинах та на обліку в службах у справах дітей;

д) є дітьми з числа внутрішньо переміщених осіб чи діти, які мають статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів;

е) є дітьми осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи 1 категорії;

є) є дітьми працівників дипломатичної служби (або іншого з подружжя), які перебувають у довготерміновому відрядженні або повернулися з нього;

б) інші діти, які не проживають (перебувають) на території обслуговування цього закладу дошкільної освіти (дошкільного підрозділу), у порядку надходження заяв про зарахування.

У разі якщо після вжиття вичерпних заходів кількість дітей, які мають право на першочергове зарахування, перевищує спроможність закладу дошкільної освіти, орган, у сфері управління якого перебуває заклад дошкільної освіти, невідкладно має запропонувати на вибір батьків таких дітей перелік закладів дошкільної освіти, максимально доступних і наближених до місця їх проживання.

Наповнюваність груп вихованців суб'єктів освітньої діяльності, що забезпечують здобуття дошкільної освіти за альтернативною формою (ст.18)

1. Наповнюваність груп у центрах розвитку дитини, дошкільного осередку:

- а) для дітей віком від 6 місяців до 1 року - до 5 осіб;
- б) для дітей віком від 1 до 3 років - до 15 осіб;
- в) для дітей віком від 3 до 6 (7) років - до 20 осіб;
- г) спеціальних - від 6 до 12 осіб;
- г) з короткотривалим перебуванням - від 5 до 15 осіб;
- д) різновікових (з'єднаних) - до 15 осіб;

2. Наповнюваність груп у сімейних садках становить:

- а) для дітей віком від 3 місяців до 3 років - до 3 осіб;
- б) для дітей віком від 3 до 6 (7) років - до 5 осіб;
- в) групи короткотривалого перебування - до 5 осіб;
- г) різновікові групи, де не більше двох дітей раннього віку - до 5 осіб.

Формування груп суб'єктів освітньої діяльності, що забезпечують здобуття дошкільної освіти за альтернативною формою (ст.19)

З метою належної організації освітнього процесу суб'єкти освітньої діяльності, що забезпечують здобуття дошкільної освіти за альтернативною формою, формують групи вихованців, у тому числі вікові, різновікові, інклюзивні, з навчанням мовою корінного народу чи національної меншини України поряд із державною мовою тощо. Група формується, як правило, з вихованців одного року народження.

У центрах розвитку дитини та дошкільних осередках можуть бути сформовані спеціальні групи.

Створення спеціальних груп у сімейних садках заборонено.

3. В інклюзивних групах кількість дітей з особливими освітніми потребами має становити не більше 3 осіб.